

3 Rozvodovost

V průběhu roku 2013 soudy ČR rozvedly 27 895 manželství, o 1,5 tisíce více než v roce 2012. Úroveň rozvodovosti i průměrná délka rozvedeného manželství se v roce 2013 meziročně zvýšila, rozvodem by za setrvání aktuálních měr rozvodovosti končilo 47,8 % manželství v průměru po 13,0 letech. S návrhem na rozvod manželství přichází ve dvou třetinách případů ženy, čtyři pětiny mužů a žen se rozvádějí poprvé.

Počet rozvodů měl v uplynulém desetiletí (2003-2013) sestupný trend, odrážející shodný vývoj v počtu nově uzavíraných manželství. Zatímco v roce 2003 bylo rozvedeno 32,8 tisíce manželství, v roce 2013 to bylo o 4,9 tisíce méně, celkem 27 895. ČSÚ získává od Ministerstva spravedlnosti ČR, resp. soudů informace o ukončených řízeních, které vedly k rozvodu manželství, rozvedená manželství jsou přitom charakterizována počtem nezletilých dětí, dobou trvání manželství (odvozenou z data uzavření sňatku a data právní moci nabytí rozsudku o rozvodu) a příčinou rozvodu⁷, rozvádějící se manželé svým věkem, vzděláním a pořadím rozvodu.

Tab. 3.1 Rozvody, 2003–2013

	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Rozvody celkem	32 824	31 288	31 300	30 783	28 113	26 402	27 895
v tom na návrh: muže	11 101	10 516	10 952	10 653	9 946	9 404	9 850
ženy	21 723	20 772	20 348	20 130	18 167	16 998	18 045
Pořadí rozvodu muže: 1.	26 562	25 049	25 260	24 792	22 650	21 284	22 317
2.	5 609	5 541	5 289	5 300	4 815	4 498	4 908
3.+	653	698	751	691	648	620	670
Pořadí rozvodu ženy: 1.	26 585	25 305	25 388	25 001	22 740	21 352	22 565
2.	5 580	5 378	5 269	5 129	4 815	4 533	4 782
3.+	659	605	643	653	558	517	548

V jedné pětině případů (v roce 2013 u 20,0 % mužů a 19,1 % žen) se osoby rozvádějí opakovaně. Zastoupení druhých a dalších rozvodů se mírně diferencuje v závislosti na úrovni dokončeného vzdělání rozvádějících se osob, kdy relativně nejvíce je opakovaných rozvodů u mužů i u žen základního vzdělání. S vyšší ukončeného vzdělání pak jejich zastoupení klesá. Tato skutečnost je z dostupné statistiky stále zřejmá i přesto, že výrazně přibývá nezjištěných údajů o vzdělání, jehož poskytnutí je pouze dobrovolné. V roce 2013 informace o dokončeném vzdělání chyběla dohromady u 47 % rozvádějících se mužů a žen.

Tab. 3.2 Podíl rozvodů vyššího pořadí podle pohlaví a vzdělání (%), 2003–2013

Vzdělání	Muži								Ženy							
	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013		
Celkem	19,1	19,9	19,3	19,5	19,4	19,4	20,0	19,0	19,1	18,9	18,8	19,1	19,1	19,1		
ZŠ	24,0	24,1	24,8	25,2	22,5	24,4	24,4	27,7	27,6	29,4	28,3	28,4	27,7	28,4		
SŠ bez maturity	19,0	19,8	18,8	19,8	20,4	19,8	21,2	19,6	20,0	19,5	21,2	21,1	21,7	22,5		
SŠ s maturitou	17,3	19,1	17,5	18,4	18,4	18,8	19,5	16,4	16,5	15,7	16,2	17,1	17,1	17,4		
VŠ	19,5	19,3	19,0	17,5	18,3	18,1	19,0	13,7	13,9	14,1	13,6	13,7	12,9	12,6		
Nezjištěné	x	x	20,4	19,6	19,2	19,2	19,4	x	x	20,3	18,8	19,1	19,3	18,8		

Rozvody se v roce 2013 dotkly 24 335 nezletilých dětí, což bylo o 1 362 více než v předcházejícím roce. Většina rozvádějících se manželů s dětmi mívá aktuálně v péči jedno (54,0 % v roce 2013) nebo dvě (40,4 %) nezletilé děti. Tři či více nezletilých dětí vychovává v době rozvodu obvykle pět ze sta rozvádějících se manželů s dětmi. Uvedená struktura se výrazně nemění, což dokládá neměnný průměrný počet dětí na jedno rozvedené manželství s dětmi, který činí 1,5 dítěte. Podíl rozvodů s nezletilými dětmi na celkovém počtu rozvodů se však postupně snižuje, mezi roky 2003 a 2013 poklesl z 63,1 % na 57,1 %. Svou roli zde hraje jednak nízká plodnost posledních desetiletí, tak stále vyšší zastoupení rozvodů déletrvajících manželství, kdy již děti manželů dosahují dospělosti.

⁷ V hlášení uváděná příčina je však ve většině případů (až z 90 %) obecného charakteru (rozdílnost povah, názorů a zájmů či ostatní). Zahrnuje i případy, kdy dle novely zákona o rodině s účinností od 1. 8. 1998 soud příčiny rozvratu manželství nezjišťuje, pokud jsou manželé dohodnuti na úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu a shodli se na majetkovém vypořádání.

Tab. 3.3 Rozvody podle počtu nezletilých dětí, 2003–2013

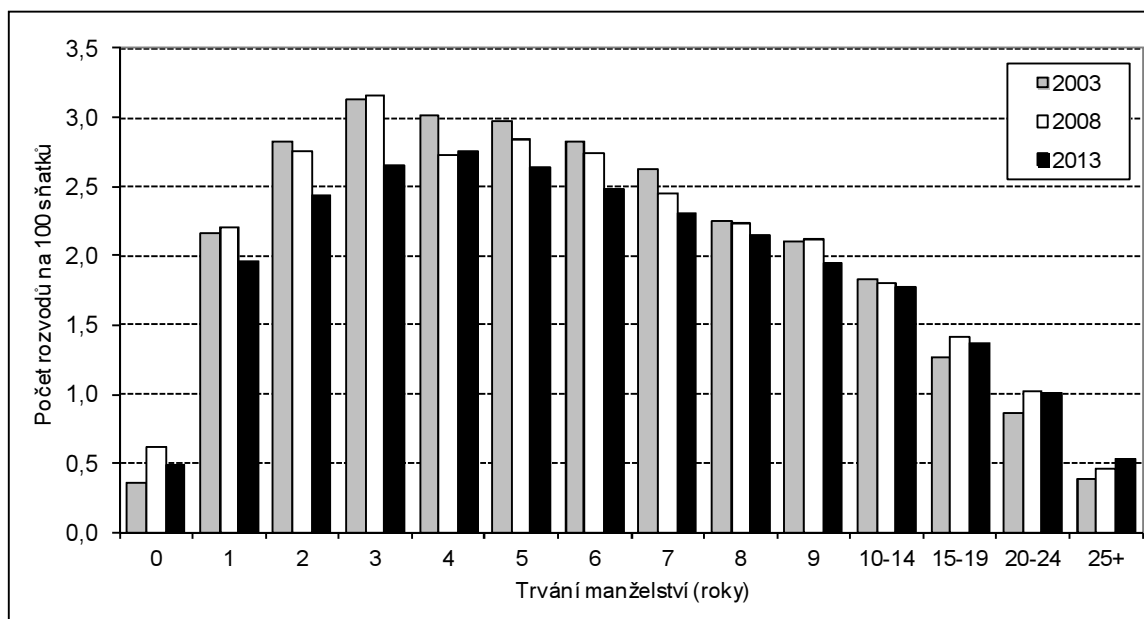
	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Rozvody bez nezletilých dětí	12 119	12 078	13 104	13 143	12 282	11 213	11 974
Rozvody s nezletilými dětmi	20 705	19 210	18 196	17 640	15 831	15 189	15 921
v tom s 1 dítětem	11 748	10 872	10 358	9 853	8 948	8 292	8 591
s 2 dětmi	7 929	7 376	6 989	6 903	6 074	6 146	6 436
s 3 a více dětmi	1 028	962	849	884	809	751	894
Počet nezletilých dětí při rozvodu	30 927	28 732	27 034	26 483	23 716	22 983	24 335
Rozvody s nezletilými dětmi (% z úhrnu)	63,1	61,4	58,1	57,3	56,3	57,5	57,1
v tom s 1 dítětem (%)	56,7	56,6	56,9	55,9	56,5	54,6	54,0
s 2 dětmi (%)	38,3	38,4	38,4	39,1	38,4	40,5	40,4
s 3 a více dětmi (%)	5,0	5,0	4,7	5,0	5,1	4,9	5,6

V posledních třech letech (2011-2013) se již tři z deseti rozvodů konaly po 20 či více letech trvání manželství. Na počátku 21. století byl přitom odpovídající podíl na úrovni dvou desetín. V rámci pětiletých skupin délky trvání manželství byly v období 2003-2013 nejčetnější rozvody po 5-9 letech trvání manželství, ke kterým se řadila zhruba jedna pětina všech rozvodů daného roku.

Tab. 3.4 Rozvody podle délky trvání manželství, 2003–2013

Délka trvání manželství (roky)	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
0-4	6 202	5 534	5 997	6 029	5 358	4 952	4 866
5-9	7 267	6 852	6 573	6 132	5 675	5 444	6 106
10-14	7 148	6 089	5 148	4 997	4 440	4 424	4 702
15-19	5 188	5 521	5 493	5 098	4 188	3 935	3 890
20+	7 019	7 292	8 089	8 527	8 452	7 647	8 331
Celkem	32 824	31 288	31 300	30 783	28 113	26 402	27 895
%							
0-4	18,9	17,7	19,2	19,6	19,1	18,8	17,4
5-9	22,1	21,9	21,0	19,9	20,2	20,6	21,9
10-14	21,8	19,5	16,4	16,2	15,8	16,8	16,9
15-19	15,8	17,6	17,5	16,6	14,9	14,9	13,9
20+	21,4	23,3	25,8	27,7	30,1	29,0	29,9

Obr. 3.1 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2003–2013

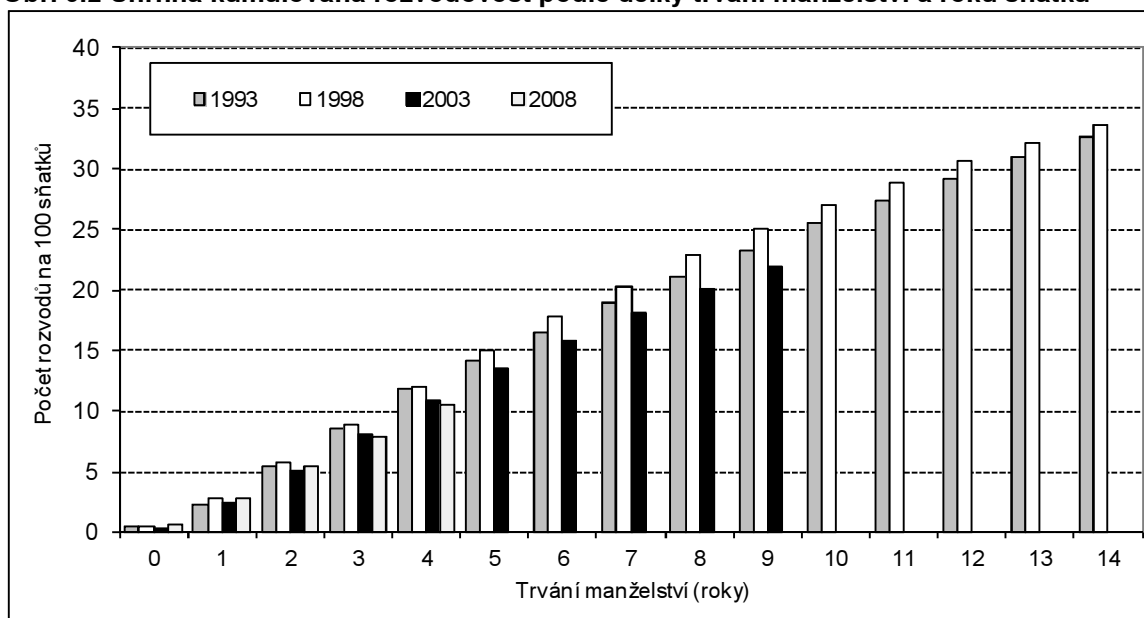
Právě po 5-9 letech manželství (v rámci pětiletých skupin délky trvání manželství) je nejvyšší intenzita rozvodovosti, tedy počet rozvodů dané délky manželství v poměru k počtu sňatků uzavřených před daným počtem let. Vrcholu dosahuje intenzita rozvodovosti po 3 až 5 letech od uzavření manželství, v roce 2013 připadlo maximum (2,76 rozvodů ze sta sňatků) na 5. rok manželství. S prodlužující se délkou manželství intenzita rozvodovosti klesá. Tento profil (závislost intenzity na době uplynulé od rozvodu) zůstává dlouhodobě neměnný, v uplynulém desetiletí však došlo ke snížení rozvodovosti v prvních deseti letech po uzavření manželství, naopak vzrostla rozvodovost v dalších letech trvání manželství. Nejvýrazněji se zvýšila rozvodovost po 25 a více letech manželství.

Tab. 3.5 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2003–2013

Délka trvání manželství (roky)	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
0	0,36	0,36	0,62	0,54	0,51	0,45	0,49
1	2,17	1,94	2,21	2,20	2,00	1,89	1,97
2	2,83	2,63	2,75	2,95	2,59	2,44	2,44
3	3,13	2,84	3,17	2,94	2,71	2,53	2,65
4	3,02	2,88	2,72	2,74	2,53	2,66	2,76
5	2,98	2,96	2,85	2,64	2,43	2,33	2,65
6	2,82	2,63	2,74	2,46	2,25	2,16	2,48
7	2,63	2,50	2,45	2,37	2,24	2,11	2,30
8	2,25	2,29	2,24	2,25	2,02	2,04	2,15
9	2,11	2,08	2,12	2,12	2,08	1,81	1,94
0-4	2,30	2,13	2,29	2,27	2,07	1,99	2,06
5-9	2,56	2,49	2,48	2,37	2,20	2,09	2,30
10-14	1,84	1,80	1,81	1,82	1,62	1,63	1,77
15-19	1,27	1,33	1,41	1,49	1,33	1,32	1,36
20-24	0,87	0,89	1,02	1,02	1,00	0,92	1,01
25+	0,38	0,41	0,46	0,51	0,51	0,47	0,53
Úhrnná rozvodovost	48,0	47,3	49,6	50,0	46,2	44,5	47,8
Průměrná délka trvání manželství	11,8	12,2	12,3	12,7	12,9	12,8	13,0

Pozn.: Počet rozvodů dané délky trvání manželství na sto sňatků uzavřených před daným počtem let.

Obr. 3.2 Úhrnná kumulovaná rozvodovost podle délky trvání manželství a roku sňatku

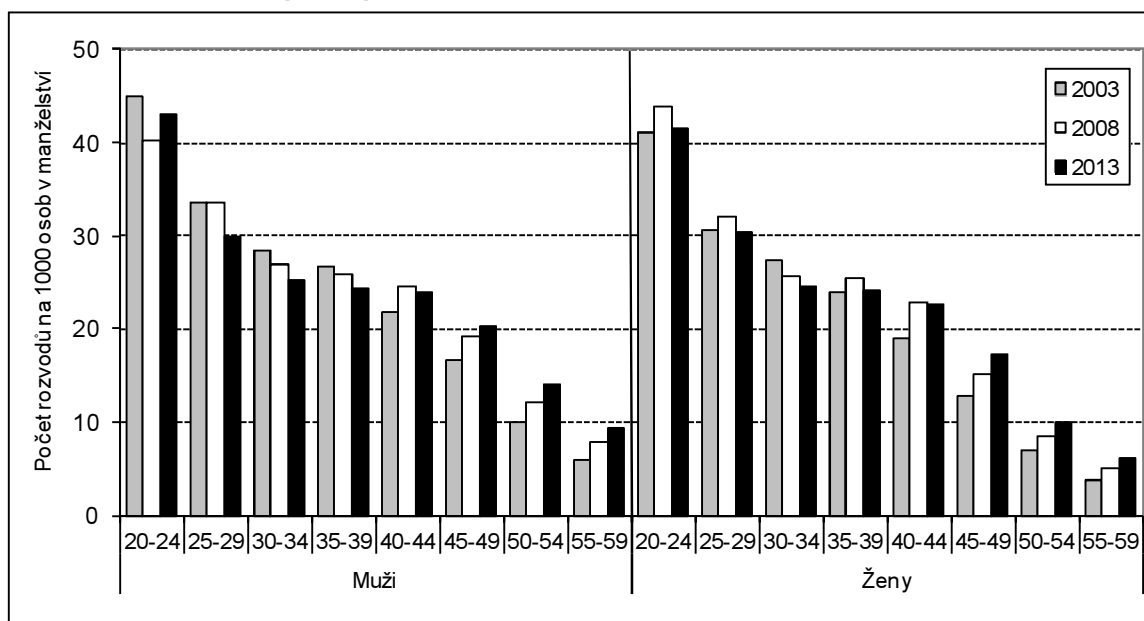

Úhrnná rozvodovost, jakožto součet měr rozvodovosti podle délky trvání manželství, vypovídá, že při setrvání měr rozvodovosti na úrovni roku 2013 skončí rozvodem 47,8 % uzavřených manželství v průměru po 13,0 letech. Vysoká úroveň rozvodovosti je v ČR dlouhodobým jevem, od roku 2002 se úhrnná rozvodovost pohybuje v rozmezí 45-50 %, mírně nižší (44,5 %) byla pouze roku 2012. Rozvodem tak končí téměř každé druhé manželství. Také pohled na kohortní ukazatele rozvodovosti potvrzuje, že úroveň rozvodovosti je poměrně stabilní. Během prvních deseti let manželství se ze sňatkových kohort 1991-2003

rozpadlo rozvodem 22-25 % manželství. V úhrnu za prvních 15 let manželství skončila rozvodem jedna třetina manželských svazků (32-34 % ze sňatků uzavřených v letech 1991-1998).

Dlouhodobě vysoká úroveň rozvodovosti společně s probíhajícím odkládáním sňatku do vyššího věku a prodlužující se průměrnou délkou manželství při rozvodu se odráží také v mírách rozvodovosti podle věku. Počet rozvodů mužů/žen na tisíc ženatých/vdaných osob daného věku se ve věkových skupinách nad 45 let plynule zvyšuje. U mladších v uplynulém desetiletí mírně klesal nebo kolísal zhruba na obdobné úrovni. Míry rozvodovosti jsou u mužů i u žen nejvyšší v nejmladší sledované věkové skupině 20-24 let, s rostoucím věkem míra rozvodovosti klesá, avšak ve věkovém rozmezí 30-39 let (u mužů do 45 let) aktuálně spíše stagnuje.

Obr. 3.3 Rozvodovost podle pohlaví a věku, 2003–2013

V roce 2013 bylo rozvedeno 1 842 manželství s cizím státním občanem, z toho 259 rozvodů ukončilo manželství dvou cizích státních občanů (alespoň jeden z manželů však má v ČR trvalé bydliště nebo dlouhodobý pobyt), což byl prozatím nejvyšší absolutní počet. Podíl rozvodů s alespoň jedním cizím státním občanem z celkového počtu rozvodů je od roku 2007 na úrovni sedmi procent. Nejčastější je situace, kdy žena je občankou ČR a muž je cizinec. V roce 2013 bylo těchto rozvodů 935, nejvíce mužů bylo státními občany Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu. Muži-státní občané ČR se v roce 2013 rozvedli s 648 ženami cizího státního občanství, nejčastěji Slovenska, Ukrajiny a Ruska.

Tab. 3.6 Rozvody podle státního občanství manželů*, 2003–2013

	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Rozvody alespoň s 1 cizincem	1 365	1 645	2 217	2 184	1 874	1 900	1 842
- podíl na všech rozvodech (%)	4,2	5,3	7,1	7,1	6,7	7,2	6,6
Rozvody - oba cizinci	49	57	118	197	170	203	259
Rozvody - žena ČR + cizinec	801	963	1 268	1 197	1 026	1 032	935
státní občanství muže: Slovensko	134	160	207	248	222	238	212
Ukrajina	76	95	108	82	83	59	70
Vietnam	121	182	206	127	78	81	63
Rozvody - muž ČR + cizinka	515	625	831	790	678	665	648
státní občanství ženy: Slovensko	158	203	166	216	181	194	211
Ukrajina	83	116	276	196	203	195	172
Rusko	74	69	99	73	58	65	61

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2013.